

Tid är pengar

Rekommendationer till övertidsavlösta ingenjörer

oktober, 2024

Sveriges
Ingenjörer

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	4
Bortförhandlad övertidsersättning	4
Undantag från arbetstidsavtalet	5
Ingenjörernas övertid	6
Övertidsavlösta ingenjörer	7
Räkneexempel	11
Slutsatser	15
Rekommendationer till dig som är övertidsavlöst	15

Författare:
Torsten Kjellgren, opinionsbildare, Sveriges Ingenjörer

Sammanfattning

En majoritet av Sveriges Ingenjörers medlemmar uppger att de i genomsnitt arbetar mer än 40 timmar i veckan. Men få av dem får övertidsersättning. I denna rapport kan vi visa att över 60 procent av ingenjörerna i samtliga sektorer har förhandlat bort den särskilda övertidsersättningen med arbetsgivaren, och blivit övertidsavlösta. I stället för övertidsersättning varje månad fastslås i överenskommelsen med arbetsgivaren en på förhand bestämd kompensation. Den består ofta av fem extra semesterdagar per år, och i vissa fall också av ett lönepåslag varje månad.

Övertidsavlösen har blivit allt vanligare bland akademiker och tjänstemän. Genomgången i denna rapport visar att under de senaste 30 åren har andelen övertidsavlösta civilingenjörer i privat sektor dubblerats. Bara de senaste tio åren har andelen vuxit från 55 till 70 procent. Totalt beräknas i dag nästan 150 000 ingenjörer vara övertidsavlösta på svensk arbetsmarknad. Akavias löneenkät från 2023 visade att andelen övertidsavlösta bland deras medlemmar är ännu högre. Nästan 300 000 ingenjörer, jurister och ekonomer beräknas vara övertidsavlösta på svensk arbetsmarknad.

Rapportens räkneexempel visar att övertidsavlösta ingenjörer som regelbundet jobbar mer än 40 timmar i veckan kan gå miste om över 10 000 kronor i månaden efter skatt i utebliven övertidsersättning. Särskilt i de fall då övertidsavlösen inte inkluderar ett lönepåslag.

Tre av fyra ingenjörer är ändå nöjda med att vara övertidsavlösta. De uppskattar förtroendearbetstiden och att slippa följa och rapportera en strikt, fastställd arbetstid. Men en tydlig majoritet av ingenjörerna känner inte till sina rättigheter som övertidsavlösta. Exempelvis beräknas över 160 000 ingenjörer inte känna till att de som arbetstagare kan säga upp överenskommelsen om övertidsavlösen med arbetsgivaren. Det finns med andra ord stora kunskapsluckor att fylla. Rapporten förmedlar därför några rekommendationer till dig som är övertidsavlöst:

1. **Övertidsavlösen är inte en ursäkt för obetald övertid.** Arbetsgivaren ska inte konsekvent låta arbetstagaren jobba mer än 40 timmar i veckan utan kompensation.
2. **Överenskommelsen förnyas varje år,** om du och din chef inte har kommit överens om annat. Har väsentliga förändringar skett ska du ta upp det med arbetsgivaren.
3. **Skaffa dig en bild av arbetstiden.** Även om arbetsgivaren inte har ett tidrapporteringssystem på plats så kan du göra en egen uppskattning.
4. **Kräv en skälig kompensation.** Om du regelbundet arbetar över 40 timmar i veckan så är det rimligt att kräva en högre kompensation för övertidsavlösen.
5. **Du har rätt att säga upp överenskommelsen.** Om du känner dig missnöjd med kompensationen så har du rätten att säga upp överenskommelsen.
6. **Vänd dig till din fackklubb.** Om du funderar på att se över din överenskommelse med arbetsgivaren, se till att först prata med din lokala fackklubb.

Inledning

I Sverige finns sedan många år en lagstadgad 40 timmars arbetsvecka. Men många ingenjörer jobbar betydligt mer. I Sveriges Ingenjörers samtliga löneenkäter de senaste tio åren har en majoritet av ingenjörerna uppgett att de jobbat övertid under året.

I löneenkäten från 2023 framgick det att Sveriges Ingenjörers medlemmar totalt hade arbetat 8,8 miljoner övertidstimmar under året, vilket motsvarar 4 600 heltidstjänster.

Det rör sig alltså om många övertidstimmar för en viktig yrkesgrupp som bär upp industrin, och som genomdriver teknikutvecklingen och klimatomställningen. Frågan om hur ingenjörerna ersätts för sitt övertidsarbete blir därför viktig inte bara för ingenjörerna utan för arbetsmarknaden och samhället i stort.

Många akademiker och tjänstemän har förhandlat bort rätten till övertidsersättning genom en överenskommelse med sin arbetsgivare. De kommer då i stället överens om en på förhand bestämd kompensation, ofta i form av lönepåslag och/eller extra semester. När detta har skett har arbetstagaren blivit övertidsavlöst. Den här analysen tittar närmare på övertidsavlösen; vad det innebär, hur utbrett det är, och hur kompensationen ser ut. I den avslutande delen presenteras några rekommendationer att tänka på till alla ingenjörer som är övertidsavlösta.

Bortförhandlad övertidsersättning

De flesta ingenjörer, och många andra akademiker och tjänstemän, använder inte längre stämpelklocka. Deras arbetsgivare registrerar inte heller deras arbetstid timme för timme. Många mäts inte efter hur många timmar de arbetar utan vilka resultat de uppnår. Detta bygger på ett förtroende mellan arbetstagare och arbetsgivare, och benämns därför förtroendearbetstid.

Det som förtroendearbetstid innebär i förhandlingsväg är att rätten till övertidsersättning har förhandlats bort mellan arbetstagare och arbetsgivare. I stället har man på förhand kommit överens om en annan kompensationsform. Denna överenskommelse kallas ofta för övertidsavlösen. Kompensationen består i de flesta fall av ett lönepåslag och/eller tre alternativt fem extra semesterdagar för arbetstagaren.

Arbetsgivaren har flera skyldigheter när en överenskommelse ingås om övertidsavlösen med arbetstagaren. Många centrala kollektivavtal innehåller en regel om att arbetsgivaren ska underrätta arbetstagarens tjänstemannaklubb om överenskommelsen, samt vid begäran förklara sitt motiv med den.

Övertidsavlösen innebär inte att arbetstiden ska förändras. Ordinarie arbetstid ska fortfarande gälla, men i stället för övertidsersättning varje månad har kompensationen förhandlats fram på förhand. Överenskommelsen om övertidsavlösen är frivillig för arbetstagaren att ingå. Löptiden är alltid ett semesterår i taget, om arbetsgivaren och

arbetstagaren inte är överens om annat. Arbetstagaren har rätten att säga upp avtalet.¹ Det kan finnas undantag för detta. Exempelvis chefstjänster på vissa företag där övertidsavlösen är en förutsättning för att tillträda befattningen.

Undantag från arbetstidsavtalet

I samband med en överenskommelse om övertidsavlösen kan arbetsgivaren och arbetstagaren samtidigt komma överens om att arbetstagaren inte ska omfattas av skyddsreglerna i kollektivavtalet. En sådan överenskommelse måste inte nödvändigtvis träffas i samband med att arbetstagaren förhandlar bort rätten till övertidskompensation, utan ska i stället ses som ett separat steg. Det är dock väldigt vanligt att den bortavtalade övertidsersättningen, till förmån för övertidsavlösen, samt undantaget från skyddsreglerna i kollektivavtalet sker samtidigt. Ett undantag från skyddsreglerna i kollektivavtalet förutsätter dock att rätten till övertidsersättning först avtalats bort.

När skyddsreglerna har förhandlats bort försvinner bland annat kravet på arbetsgivaren att föra journal över arbetstagarens arbetstid. Det innebär att arbetsgivaren inte har någon skyldighet att upprätta ett tidrapporteringsystem för dessa arbetstagare. Arbetsgivarens ansvar att säkerställa en god arbetsmiljö och rimlig arbetsbelastning för sina anställda kvarstår dock.

Arbetstagare som saknar möjlighet att registrera faktisk arbetstid får svårt att gentemot arbetsgivaren referera till hur mycket de har jobbat. För att visa sin arbetsgivare hur mycket man faktiskt arbetar, vilket kan ligga till grund för antingen färre övertidstimmar eller löneförhöjning, har arbetstagaren två alternativ. Det ena är att på egen hand registrera faktisk arbetstid som referens till samtal med arbetsgivaren. Det andra sättet är att vända sig till sin fackklubb, där bland annat Teknikavtalet anger följande angående övertidsavlösta tjänstemän:

”Om tjänstemannaklubben så begär ska arbetsgivaren och tjänstemannaklubben gemensamt utforma lämpligt underlag för att bedöma arbetstidsvolymen för dessa tjänstemän.”²

¹ Teknikavtalet (2023)

² Teknikavtalet (2023)

Ingenjörernas övertid

Många ingenjörer jobbar mycket. Majoriteten uppger att de jobbar mer än 40 timmar i veckan i genomsnitt. Som tabellen nedan visar så uppger 56 procent att de har en genomsnittlig arbetstid som överstiger 40 timmar i veckan, när frågan ställdes i en enkät 2022.

Tabell 1. Ungefär vilken genomsnittlig faktisk veckoarbetstid har du?

	PROCENT
-30 timmar i veckan	1%
31–35 timmar i veckan	1%
36–40 timmar i veckan	42%
41–45 timmar i veckan	46%
46–50 timmar i veckan	8%
51–60 timmar i veckan	2%
Över 60 timmar i veckan	0%
Total	100%
Antal	3 890

Källa: Ingenjörbarometern (2022)

Att arbeta mycket behöver per automatik inte vara ett problem för den som gillar sitt jobb och känner att den har en god arbetsmiljö och balans mellan arbete och fritid. En relevant följdfråga är därför huruvida ingenjörerna själva känner att de arbetar för mycket. Tabellen nedan visar att en majoritet uppger att så är fallet. 64 procent av ingenjörerna tycker att de, alltid eller ibland, arbetar för mycket. Här kan det exempelvis handla om ökad stress och att arbetet går ut över privatlivet på olika sätt.

Tabell 2. Tycker du att du arbetar för mycket?

	Andel	Antal
Ja, alltid	6%	251
Ja, ibland	58%	2 416
Nej, aldrig	34%	1 426
Vet ej	2%	95
TOTAL	100%	4 188

Källa: Ingenjörbarometern (2022)

I Sveriges Ingenjörers löneenkät 2023, som besvaras av en mycket större grupp (över 78 700 ingenjörer), bekräftades bilden att en majoritet arbetar övertid regelbundet. Detta redovisas i tabellen nedan.

Tabell 3. Har du arbetat övertid det senaste året?

	Andel	Antal
Ja	52%	35 151
Nej	46%	31 059
Vet ej	2%	1 593
Totalt		67 803

Källa: Sveriges Ingenjörers löneenkät (2023)

Den grupp som svarade att de arbetat övertid det senaste året fick uppge hur de kompenseras för övertiden. Svaren redovisas i tabellen nedan.

Tabell 4. Kompenseras övertiden, och i sådana fall hur?

	Andel	Antal
Ja, tid/pengar	36%	12 549
Nej, ingår i lön eller semester	55%	19 165
Nej, inte alls	9%	3 093
Vet ej	1%	264
		35 071

Källa: Sveriges Ingenjörers löneenkät (2023)

Övertidsavlösta ingenjörer

I Sveriges Ingenjörers löneenkät 2023 stod det klart att en kraftig majoritet av ingenjörerna i samtliga sektorer, 61 procent, inte har särskild övertidsersättning. Här inkluderas såväl högskoleingenjörer som civilingenjörer. De är således övertidsavlösta. Tabellen nedan redovisar detta.

Tabell 5. Har du särskild övertidsersättning?

	Andel	Antal
Ja	36%	28 089
Nej	61%	47 864
Totalt		75 953

Källa: Sveriges Ingenjörers löneenkät (2023)

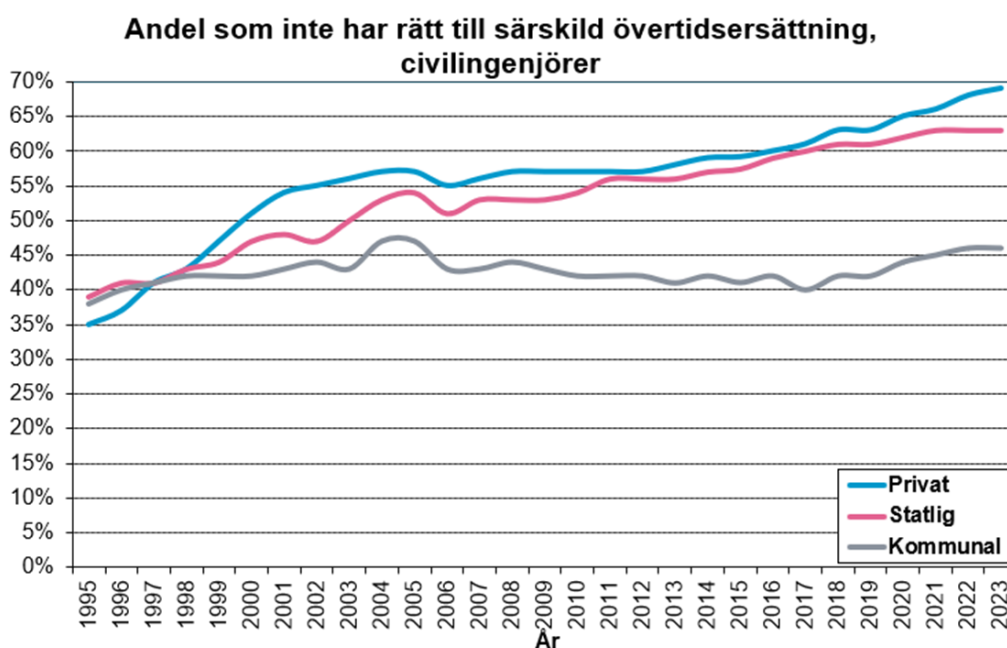
Om vi gör antagandet att respondenterna i Sveriges Ingenjörers löneenkät är representativa för ingenjörskåren i stort, så får vi fram en siffra för hur många övertidsavlösta ingenjörer som finns totalt i Sverige. Det finns totalt 242 000 yrkesverksamma ingenjörer i Sverige³. Om 61 procent av dem är övertidsavlösta, så är **totalt 147 620 ingenjörer övertidsavlösta**.

Övertidsavlösen är vanligt förekommande för många andra akademiker och tjänstemän. Bland Akavias medlemmar, främst ekonomer och jurister, så har 66 procent förhandlat bort övertidsersättningen⁴. Enligt uppskattningar finns det cirka 35 000 yrkesverksamma jurister och 180 000 yrkesverksamma ekonomer⁵. Om Akavias medlemmar är representativa för jurister och ekonomer på arbetsmarknaden i stort innebär det att **141 900 jurister och ekonomer är övertidsavlösta**.

Utöver ingenjörer, jurister och ekonomer finns det många andra yrkesgrupper där övertidsavlösen är utbredd. Men då Medlingsinstitutet, Statistiska Centralbyrån (SCB), och flertalet fackförbund inte för statistik på detta blir det svårt att göra en uppskattning för det totala antalet övertidsavlösta på svensk arbetsmarknad.

Bland ingenjörer har andelen övertidsavlösta ökat över tid, vilket diagrammet nedan illustrerar. Notera att diagrammet endast redovisar civilingenjörer, och ej högskoleingenjörer.

Diagram 1. Andel övertidsavlösta civilingenjörer över tid

Källa: Sveriges Ingenjörers löneenkät (2023)

³ SCB (2023)

⁴ Akavias lönestatistik (2023)

⁵ Saco (2024)

Som diagrammet visar ovan så har andelen övertidsavlösta medlemmar hos Sveriges Ingenjörer dubblerats inom privat sektor, men också ökat kraftigt inom statlig sektor, de senaste 30 åren. Under de senaste tio åren har en ökning skett inom privat sektor från cirka 55 procent till cirka 70 procent övertidsavlösta.

En majoritet av ingenjörerna i dag har alltså förhandlat bort sin övertidsersättning. I vissa fall får de ett påslag på lönen. I andra fall fler semesterdagar. Och i ytterligare fall både påslag på lönen och fler semesterdagar. Hur nöjda är de övertidsavlösta ingenjörerna med överenskommelsen?

I en separat enkät tillfrågades alla övertidsavlösta ingenjörer i undersökningen om de skulle vilja säga upp överenskommelsen. Tabellen nedan visar att en kraftig majoritet, tre av fyra ingenjörer, fortsatt ville vara övertidsavlösta.

Tabell 6. Skulle du vilja säga upp överenskommelsen om övertidsavlösen?

	Andel	Antal
Ja	5%	90
Nej	75%	1 468
Vet ej	20%	397
Totalt	100%	1 955

Källa: Ingenjörbarometern (2022)

Om undersökningen antas vara representativ för ingenjörskåren i stort blir prognosen att 181 500 ingenjörer inte vill säga upp överenskommelsen, medan 12 100 ingenjörer vill säga upp den och 48 400 ingenjörer inte vet. Det verkar med andra ord vara populärt bland ingenjörer att vara övertidsavlöst. Många uppskattar att inte behöva stämpla in och ut, eller följa strikta arbetstider. Men det finns ett frågetecken kring hur väl insatta arbetstagarna är i sina rättigheter inom överenskommelsen. Samma grupp fick i undersökningen nämligen svara på om de känner till att de kan säga upp överenskommelsen om övertidsavlösen med arbetsgivaren. Trots att arbetstagaren har den rätten, visar tabellen nedan att endast 32 procent av de svarande ingenjörerna kände till detta.

Tabell 7. Känner du till att du kan säga upp överenskommelsen om övertidsavlösen?

	Andel	Antal
Ja	32%	624
Nej	68%	1 331
Totalt	100%	1 955

Källa: Ingenjörbarometern (2022)

Sätter vi detta i en större prognos av ingenjörskåren totalt, innebär det att hela 164 560 ingenjörer inte känner till att de kan säga upp överenskommelsen om övertidsavlösen.

Vi har en situation där en stor majoritet av ingenjörerna är övertidsavlösta, där knappt en tredjedel känner till sina rättigheter i överenskommelsen. Det finns med andra ord en stor kunskapslucka att fylla här.

Räkneexempel

Att som arbetstagare ingå en överenskommelse med arbetsgivaren om att bli övertidsavslöst leder i många fall till ett lönepåslag och/eller extra semesterdagar. Men kompenserar det verkligen för all den övertid man jobbar? Eller hade det varit mer förmånligt att få övertidsersättning i stället? I detta avsnitt tar vi fram räkneexempel för två övertidsavlösta ingenjörer, för att se vilka ekonomiska konsekvenser övertidsarbete och övertidsavlösen får för dem.

För att göra våra räkneexempel så verklighetstroga som möjligt har vi utgått från Saco lönesöks senaste statistik vad gäller utbildning, sektor, region, ålder med mera. Personerna och deras namn är dock fiktiva. För att räkna ut övertidsersättningen har vi använt Sveriges Ingenjörers räknedurra utifrån sektor, antalet övertidstimmar och månadslön. Vi har utgått från 75 procent enkel övertid och 25 procent kvalificerad övertid.

Båda räkneexemplen hamnar under det lagliga maxtaket på 350 övertidstimmar per år, samt maxtaket i Teknikavtalet på 325 övertidstimmar per år. Båda exemplen bygger dock på att arbetsgivaren har ansökt om godkännande från den lokala fackklubben, alternativt centralt från fackförbundet, då de överstiger 175 timmar allmän övertid per år.

Kompensationens form och storlek vid övertidsavlösen (lönepåslag och extra semesterdagar) har utgått ifrån vad som angetts som vanligt förekommande i anonyma djupintervjuer med yrkesverksamma ingenjörer. För att räkna ut skatt och nettoinkomst har Ekonomifaktas räknedurra⁶ använts. I båda exemplen har personerna antagits varit medlemmar i Svenska Kyrkan.

1. Daniel, civilingenjör, privat sektor, 46 år, Göteborg. Månadslön: 73 600 kronor

Daniel är övertidsavslöst. I stället för övertidsersättning får han en ett lönepåslag på 4 000 kronor per månad samt en extra semestervecka varje år. Daniel jobbar i genomsnitt 44 timmar varje arbetsvecka.

Den extra semesterveckan behöver först räknas om till ett ekonomiskt värde. I Teknikavtalet översätts en extra semesterdag till 5,4 procent av månadslönen. Med Daniels månadslön innan lönepåslaget som utgångspunkt (68 400 kr), blir 5,4 procent av det 3 694 kronor. Fem extra semesterdagar motsvarar då 18 468 kronor. Detta är den årliga kompensationen, så det månatliga värdet blir 1 539 kronor. Daniel har ITP1 som tjänstepension. Då lönepåslaget på 4 000 kronor är pensionsgrundande intjänande till ITP1 behöver även detta räknas in. Daniels lön ligger över prisbasbeloppet, och intjänandet till ITP1 blir därför 30 procent. Lönepåslaget när pensionsintjänandet har beaktats blir därmed 5 200 kronor.

Lönepåslaget plus värdet för den extra semesterveckan innebär att Daniel tar emot 6 739 kronor varje månad före skatt som övertidsavslöst i stället för övertidsersättning.

⁶ [Ekonomifakta \(2024\)](#)

För att ta reda på hur mycket kompensation Daniel skulle få varje månad om han inte var övertidsavläst utgår vi ifrån hur många arbetstimmar han skulle jobba under ett år fördelat på arbetsveckor. Antalet arbetsdagar varierar från år till år beroende på hur helgdagar faller ut. För 2024 är det 251 arbetsdagar⁷.

Antalet lagstadgade semesterdagar är 25. I detta scenario, där Daniel inte är övertidsavläst, inkluderas därmed inte de ytterligare fem extra semesterdagarna som följer av den överenskommelsen. När de 25 semesterdagarna har dragits av innebär det att Daniel har 226 arbetsdagar under året. Det innebär cirka 45 arbetsveckor och 1 800 arbetstimmar.

Eftersom Daniel jobbar 44 timmar, och inte 40 timmar, i veckan innebär det att han har 1 980 arbetstimmar under året. Således 180 övertidstimmar. Utifrån Daniels månadslön på 66 861 kronor (den övertidsavlästa lönen minus lönepåslaget och värdet av den extra semesterveckan) blir värdet 11 484 kronor i övertidsersättning varje månad. Övertidsersättningen är pensionsintjänande till ITP1, och innebär därför ett påslag på 30 procent. Inklusiv intjänandet uppgår ersättningen således till **14 929 kronor före skatt per månad** för Daniel.

För att räkna ut skillnaden netto (efter skatt) används Daniels bruttolön (utan påslaget för övertidsavlösen) som utgångspunkt. Bruttolönen är 66 861 kronor, vilket blir 44 900 kronor efter skatt. Sedan tittar vi på hur mycket Daniel får i plånboken om han är övertidsavläst. Lönen uppgår då till 73 600 kronor (bruttolön plus lönepåslag och värdet av fem extra semesterdagar), vilket blir 47 781 kronor efter skatt. **Daniel plockar således hem 2 881 kronor efter skatt på att vara övertidsavläst.**

Om Daniel i stället får övertidsersättning så blir lönen 78 345 kronor (bruttolön plus övertidsersättningen), vilket blir 49 812 kronor efter skatt. ITP1-intjänandet måste räknas ut separat, då det har en 30 procentig skattesats. ITP1-intjänandet netto blir 2 412 kronor. När nettot från övertidsersättningen (4 912 kronor) och ITP1-intjänandet slås ihop blir det **7 324 kronor efter skatt**. Detta är beloppet Daniel skulle få i plånboken varje månad om han inte var övertidsavläst. Det innebär att **Daniel skulle få 4 443 kronor mer varje månad och 53 316 kronor mer varje år om han inte var övertidsavläst.**

Tabellen nedan sammanställer Daniels räkneexempel.

Räkneexempel 1: Daniel

Ålder	46 år
Stad	Göteborg
Grundlön före skatt	66 861 kr
Grundlön efter skatt	44 900 kr
Övertidsavlösen	
Lönepåslag som övertidsavläst per månad	4 000
Intjänande ITP1 för lönepåslag per månad	1 200
Värdet av extra semestervecka per månad	1 539
Lön som övertidsavläst, före skatt	73 600
Lön som övertidsavläst, efter skatt	47 781 kr

⁷ [Arbetet](#) (2023)

Med övertidsersättning

Arbetsdagar per år	251
Semesterdagar per år	-25
45 arbetsveckor per år	1 800 ordinarie arbetstimmar/år
44 timmar per arbetsvecka	1 980 totalt arbetade timmar/år
Övertidstimmar per år	180
Övertidsersättning per månad	11 484
Intjänande ITP1 övertidsersättning per månad	3 445
Skatt ITP1 övertidsersättning	-1 033
Lön inklusive övertidsersättning, före skatt	78 345 kr
Lön inklusive övertidsersättning & ITP1, efter skatt	52 224 kr
Skillnad övertidsavlöst vs övertidsersättning per månad	4 443 kr
Skillnad per år	53 316 kr

2. Josefin, civilingenjör, privat sektor, 44 år, Stockholm. Månadslön: 75 800 kr

Josefin är övertidsavlöst. Till skillnad från Daniel får inte Josefin något lönepåslag, utan endast fem extra semesterdagar. Josefin jobbar i genomsnitt 46 timmar varje arbetsvecka.

Med samma metod som för Daniel omräknas värdet på Josefin extra semestervecka till **1 706 kronor före skatt per månad**. Med avsaknad av lönepåslag blir detta det totala belopp som Josefin får per månad i stället för övertidsersättning.

Om Josefin inte var övertidsavlöst skulle hon ha totalt 25 semesterdagar och således 226 arbetsdagar under året. Josefin jobbar 46 timmar i veckan under de 45 arbetsveckorna. Alltså 2 070 arbetstimmar, varav 270 är övertidstimmar.

Utifrån Josefins månadslön på 74 094 kronor (övertidsavlöst lön minus värdet av den extra semesterveckan) blir värdet för övertidsarbetet 19 090 kronor per månad. Josefin har ITP1. Efter påslaget på 30 procent blir den totala övertidsersättningen **24 817 kronor per månad före skatt**.

För att räkna ut skillnaden netto används Josefins bruttolön (utan värdet av den extra semesterveckan) som utgångspunkt. Den uppgår till 74 094 kronor, vilket blir 49 776 kronor efter skatt. Om Josefin är övertidsavlöst är hennes lön 75 800 kronor före skatt och 50 552 kronor efter skatt. Således innebär Josefins övertidsavlösen 776 kronor extra i plånboken varje månad.

Om Josefin i stället hade fått övertidsersättning skulle hennes lön uppgå till 93 184 kronor, vilket blir 58 473 kronor efter skatt. Det innebär att övertidsersättningen ger henne 8 697 kronor i plånboken efter skatt varje månad. Påslag för ITP1-intjänande behöver läggas till. Det vill säga påslag med 30 procent av övertidsersättningen, och sedan 30 procent skatt. ITP1-intjänandet netto blir 4 009 kronor. Totalt får Josefin därför 12 706 kronor efter skatt per

månad. **Josefin skulle således få 11 930 kronor mer i plånboken efter skatt varje månad och 143 160 kronor mer varje år om hon inte var övertidsavlöst.**

Tabellen nedan sammanställer Josefins räkneexempel.

Räkneexempel 2: Josefin

Ålder	44 år
Stad	Stockholm
Grundlön före skatt	74 094 kr
Grundlön efter skatt	49 776 kr

Övertidsavlösen

Värdet av extra semestervecka per månad	1 706
Lön som övertidsavlöst, före skatt	75 800 kr
Lön som övertidsavlöst, efter skatt	50 552 kr

Med övertidsersättning

Arbetsdagar per år	251
Semesterdagar per år	-25
45 arbetsveckor per år	1 800 ordinarie arbetstimmar/år
46 timmar per arbetsvecka	2 070 arbetade timmar/år
Övertidstimmar per år	270
Övertidsersättning per månad	19 090
Intjänande ITP1 övertidsersättning per månad	5 727
Skatt ITP1 övertidsersättning	-1 718
Lön inklusive övertidsersättning, före skatt	93 184 kr
Lön inklusive övertidsersättning & ITP1, efter skatt	62 482 kr

Skillnad övertidsavlöst vs övertidsersättning per månad	11 930 kr
Skillnad per år	143 160 kr

Slutsatser

Många akademiker och tjänstemän har förhandlat bort sin övertidsersättning, och blivit övertidsavlösta. Rapporten uppskattar att det finns nästan 150 000 övertidsavlösta ingenjörer på svensk arbetsmarknad. Utifrån Akavias lönestatik finns det uppskattningsvis lika många övertidsavlösta jurister och ekonomer. Dessa 300 000 övertidsavlösta är av allt att döma endast en del av totalen. Detta eftersom vare sig Medlingsinstitutet, SCB eller flera fackförbund för statistik på andelen övertidsavlösta.

En majoritet av ingenjörerna arbetar konsekvent mer än 40 timmar i veckan. 61 procent av ingenjörerna får inte övertidsersättning. De får i stället en på förhand bestämd kompensation. För vissa handlar det om lönepåslag, andra får extra semester, och ytterligare får både och. Räkneexemplen visade att övertidsavlösta ingenjörer kan gå miste om stora summor varje månad om de regelbundet jobbar övertid och är övertidsavlösta. Särskilt i de fall då kompensationen endast består av extra semesterdagar, och inget lönepåslag.

Summorna de skulle få i övertidsersättning blir dock ett kontrafaktiskt scenario. Om en övertidsavlöst ingenjör som jobbar 46 timmar i veckan skulle säga upp sin överenskommelse med arbetsgivaren, och i stället bli berättigad övertidsersättning, kan arbetsgivaren naturligtvis låta ingenjören gå ner i arbetstid. Då skulle resultatet inte bli som i räkneexemplen, med massor med tusenlappar extra i plånboken varje månad, utan i stället mer fritid. Tiden som frigörs varje vecka till vila, familj, vänner, intressen och annat kan dock vara minst lika viktig för personens välbefinnande och hälsa.

Men för den som är övertidsavlöst och har en hanterbar arbetstid och känner sig skäligt kompenserad finns många fördelar. Tre av fyra övertidsavlösta ingenjörer trivs med överenskommelsen och vill inte säga upp den. Men enligt rapportens prognos finns det alltså över 12 000 ingenjörer som vill säga upp överenskommelsen. Över 48 000 ingenjörer är osäkra om de vill säga upp överenskommelsen eller ej.

Det är anmärkningsvärt att den stora majoriteten inte känner till vad överenskommelsen innebär, och vilka rättigheter man har som arbetstagare. Över 160 000 ingenjörer känner inte till att de kan säga upp överenskommelsen om övertidsavlösen, enligt våra uppskattningar. Som ett bidrag till att fylla den kunskapsluckan kommer här några tips på vad som är viktigt att tänka på som övertidsavlöst.

Rekommendationer till dig som är övertidsavlöst

- 1. Övertidsavlösen är inte en ursäkt för obetald övertid.** Ordinarie arbetstid ska fortfarande vara utgångspunkten, men där övertidsersättningen har förhandlats fram på förhand i stället för att ske löpande. Övertidsavlösen ska inte fungera som en ursäkt för arbetsgivaren att låta arbetstagaren konsekvent jobba mer än 40 timmar i veckan utan ekonomisk ersättning. Arbetsgivaren har också alltså ansvaret att säkerställa en rimlig arbetsbelastning och god arbetsmiljö, även när du är övertidsavlöst.

2. **Överenskommelsen förnyas varje år**, om du och din chef inte har kommit överens om annat. Har väsentliga förändringar skett ska du ta upp det med arbetsgivaren. Efterfråga ett utvärderingsmöte. Där får du och arbetsgivaren ge era bilder av hur mycket du har jobbat under året, och om kompensationen för eventuell övertid är skälig eller inte.
3. **Skaffa dig en bild av arbetstiden**. Även om du inte använder stämpelklocka, och även om arbetsgivaren inte har ett tidrapporteringsystem på plats, så kan du göra en egen uppskattning. Hur många timmar i veckan har du i genomsnitt arbetat det senaste året? Och hur många timmar i veckan kommer du behöva arbeta för att sköta dina arbetsuppgifter det kommande året?
4. **Kräv en skälig kompensation**. Om du regelbundet arbetar över 40 timmar i veckan så är det rimligt att kräva en högre kompensation för övertidsavlösen. Till exempel ett högre lönepåslag eller fler extra semesterdagar. Som stöd till förhandlingen med arbetsgivaren kan du kolla in Sveriges Ingenjörers räknesnurra för att se hur mycket du skulle få i övertidsersättning om du inte varit övertidsavlöst och arbetat så mycket som du gör.
5. **Du har rätt att säga upp överenskommelsen**. Om du känner att arbetsgivaren inte möter dina förväntningar i kompensationen för övertidsavlösen, och att du i praktiken jobbar obetald övertid varje månad, så har du rätten att som arbetstagar säga upp överenskommelsen. Detta kan du använda både som krav gentemot arbetsgivaren, och som en reell utväg om du hellre föredrar ordinarie arbetstid och övertidsersättning.
6. **Vänd dig till din fackklubb**. Din lokala fackklubb kan hjälpa dig i dialog och förhandlingar med arbetsgivaren. Fackklubben har dessutom rätten i flera kollektivavtal att i samråd med arbetsgivaren ta fram ett underlag som kan användas som utgångspunkt för din arbetstid, och hur din övertid kompenseras. Om du funderar på att se över din överenskommelse med arbetsgivaren, se till att först prata med din lokala fackklubb.

Sveriges
Ingenjörer